

ISSN: 2146-1740
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ayd>,
Derleme Makale

ÇOCUK HAKLARININ KORUNMASINDA ÇOCUK OMBUDSMANLIĞININ ÖNEMİ: NORVEÇ VE TÜRKİYE ÇOCUK OMBUDSMANLIĞI KARŞILAŞTIRMASI

THE IMPORTANCE OF CHILD OMBUDSMAN IN THE PROTECTION OF
CHILDREN'S RIGHTS: COMPARISON OF NORWAY AND TURKEY OMBUDSMAN
FOR CHILDREN

Nilgün KAHRAMAN¹

Öz

Makale Bilgi

Gönderilme:
10/11/2020

Kabul:
24/11/2020

Kamu yönetiminde yaşanan dönüşümlerle birlikte yeni kamu yönetimi anlayışı ile gelen saydam, katılımcı, performansa dayalı, vatandaş odaklı yönetim beraberinde halkın hesap sorma beklentisini arttırarak denetimin önemine vurgu yapmıştır. Bu sebeple de kullanılan klasik denetim yollarına alternatifler aranmış ve halkın hesap sorma isteğinin güçlenmesi ile de ombudsmanlık ya da dilimizdeki adı ile kamu denetçiliği kurumu kurulmuştur. Zaman içinde ombudsmanlık kurumu farklı konularla ilgilenmek amacıyla alt bölümlere ayrılmıştır. Çocuk ombudsmanlığı da bu bölümlerden birisi olmuştur. Bu ombudsmanlık ile çocukların haklarını aramasına aracılık edilmektedir. Bu çalışmada da öncelikle ombudsmanlık kurumunun tarihi gelişiminden bahsedilmiştir. Daha sonra ise ombudsmanlığın özel çalışma alanı olan çocuk ombudsmanlığı üzerinde durulmuştur. Çocuk ombudsmanlığı önce Norveç daha sonra Türkiye ülkelerinde olan uygulamalar üzerinden değerlendirilmiştir. Sonuç olarak, Türkiye çocuk ombudsmanlığı kurumunda eksiklikler olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ombudsman, Çocuk ombudsmanı, Norveç çocuk ombudsmanı.

Abstract

Article Info

Received:
10/11/2020

Accepted:

The transparent, participatory, performance-based, citizen-oriented management that has come with the new public administration approach with the transformations experienced in public administration has emphasized the importance of supervision by increasing the expectation of the public to ask for an account. For this reason, alternatives to the classical auditing methods used were sought ombudsman institution was established with the strengthening of the public's desire to ask for an account. Over time, the ombudsman institution has been subdivided to deal with different issues. The Ombudsman for Children has been one of these departments. With this ombudsman, children are mediated to seek their rights. In this study, firstly, the historical development of the ombudsman institution is mentioned. Later, the

¹ Araştırma Görevlisi, Fırat Üniversitesi, ORCID ID: 0000-0003-3196-2643, nkahraman@firat.edu.tr.

24/11/2020

special field of work of the ombudsman, the children's ombudsman was emphasized. Before Norway's ombudsman for children in Turkey who were then assessed through applications that country. As a result, Turkey has concluded that there are deficiencies in the children's ombudsman institutions.

Keywords: Ombudsman, Child ombudsman, Norway child ombudsman.

1. Giriş

Her yönden tam anlamıyla etkin bir yönetim söz konusu olmuş olsa bile, “iyi örgütlenmiş ve iyi uygulanan bir denetim ile desteklenmedikçe” yönetimin başarılı sayılabilmesi, başarılı olsa bile bu başarısını sürekli devam ettirebilmesi mümkün görünmemektedir (Atay, 1999: 321). İyi bir denetim öncelikle “bağımsız, yasal, nesnel ve dürüst” olmalıdır. İdarenin denetlenmesinde, klasik denetim çeşitlerinin yetersiz kalması, yeni denetim yolları aranmasına yol açmıştır. Bu denetlemeler genelde “kamuoyu denetimi, parlamento denetimi, yargı denetimi, idarenin iç denetimi” gibi yollarla yerine getirilmektedir. Ancak zamanla geleneksel denetim araçları çağdaş kamu yönetimine ayak uyduramaz hale gelmiştir. Böylece ombudsmanlık ile halkın hesap sorabildiği bir sistem geliştirilmiştir. Hukuk devleti olmanın bir gereği olarak temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması noktasında ombudsmanlık kurumu başarılı bir oluşumdur. Demokratikleşmenin de aracı olan bu kurum tüm dünyada büyük bir hızla yayılmaktadır.

Halkın hesap sormasına yardımcı olan ombudsmanlığın yayılması ile birlikte farklı ombudsmanlık çeşitleri oluşmuştur. Böylece, halkın hesap sorması yanında çocukların da sorunlarına çözüm yolunun bulunduğu yeni bir denetim aracına ihtiyaç olduğu ortaya çıkmıştır. Sonunda çocuk ombudsmanlığı kurularak on sekiz yaş altı çocukların da bizzat başvurarak meselelerini aktarabildiği bir sistem oluşturulmuştur. Bu sistemin dünyada ilk uygulandığı kurum Norveç çocuk ombudsmanlığıdır. İlk olması sebebi ile kendisinden sonra gelen uygulamalara örnek olmuştur. Bu sebeple Türkiye çocuk ombudsmanlığının bu kurum ile karşılaştırılması uygun görülmüştür.

2. Ombudsman Kavramı

“Demirbaş Şarl” olarak tanınan İsveç Kralı XII. Karl 1709 yılındaki Osmanlı-Rus savaşı sebebiyle Poltava’da padişah III. Ahmet döneminde Rusya’ya karşı yenilerek Osmanlı’ya sığınmıştır. Kral, Edirne’de beş yıl kalmış ve bu esnada kendisinin yokluğunda ortaya çıkan yolsuzlukları önlemek amacıyla kurumlarımızı incelemiş ve kamu görevlilerinin yasalara uygun hareket edip etmediklerini denetlemek için bir kişiyi yüksek vekil “Hogste

Ombudsmannen- Supreme Procurator” olarak atamıştır (Fendoğlu, 2010: 6). Bu yeni memurun rolü, İsveç'teki hâkimlerin, subayların ve memurların ülkenin yasalarını ve onlar için ortaya konan kuralları takip etmesini sağlamaktır (Diaw, 2019: 3). Bunun sonucu olarak 1713'te İsveç'te Ombudsmanlık Kurumu kurulmuştur. Bu tarih ülkede yolsuzluğun zirveye ulaştığı dönemdir kurulmuştur (Fendoğlu, 2010: 7). Ombudsman, köken olarak İsveç dilinde “aracı” anlamına gelen “ombuds” ve “kişi” anlamına gelen “man” kelimelerinden oluşmuştur ve “aracı kişi” anlamına gelmektedir. Buradaki “man” kelimesinin kadınlar aleyhine yorumlanmaması adına “ombudsperson” veya sadece “ombuds” olarak da adlandırılabilir (Küçüközyiğit, 2006: 94).

İngiltere’de de buna benzer olarak, ombudsmanlık, 1954 yılında Tarım Bakanlığı’nda çalışanların köylülere ait olan araziye el koymalarıyla kurulmuştur (Fendoğlu, 2010: 7). Çeşitli tartışmalar sonucunda ülkemizde de, kamu denetçisi kavramının kullanılması uygun görülmüştür.

Süregelen bu gelişmeler neticesinde haksızlığa ve zarara uğrayan vatandaşların başvuracakları çeşitli kurumlar ortaya çıkmıştır (Uyanık, 1994: 205). Bunlardan biri de ombudsmanlık kurumu olmuştur. Kavramın yaygınlaşması ise II. Dünya Savaşı sonuna rastlamaktadır, özellikle 1970 ve soğuk savaşın sona erdiği 1990 sonrası sayıları artmıştır (Fendoğlu, 2010: 15). Ombudsman kavramı ile ilgili çeşitli tanımlar mevcuttur. Ombudsman, kamu çalışanları hakkında gelen şikayetleri alan, gelen şikayetler üzerine ya da kendiliğinden harekete geçen, bunların sonucunda önerilerde bulunan ya da rapor hazırlayan bağımsız kişi (Fendoğlu, 2010: 6-7), idarenin işlem, eylem ve davranışlarını denetleyen fakat bağlayıcı kararlar alamayan bağımsız bir devlet organıdır.

Daha geniş tanımıyla ombudsman, şikâyet üzerine veya re'sen harekete geçerek, idarenin eylemleri, işlemleri ve davranışları üzerinde hukuka aykırılık ve yerindelik denetimi yapmaya ve hukuka aykırı bulduğu veya yerinde bulmadığı işlemlerin geri alınması, kaldırılması veya bu işlemlerden veya eylemlerden doğan zararın giderilmesi ve yurttaşlara yönelik uygunsuz davranışların düzeltilmesi için idare nezdinde girişimlerde bulunmaya ve hukuken bağlayıcı nitelikte olmayan kararlar almaya yetkili olan bağımsız bir devlet organı (Erhüman, 2000: 160) ve “sorun raporları düzenleyebilen, düzeltme tavsiyeleri verebilen, soruşturma gücü olan, kendi kişisel inisiyatifini kullanabilen, çalışanlar ve devlet daireleri tarafından incitilmiş, mağdur edilmiş insanların şikâyetlerini dinleyen, anayasa ve parlamento tarafından desteklenen, parlamentoya karşı sorumlu olan yüksek derecede bir hükümet

memurudur” (Arklan, 2006: 84). Yani ombudsmanın temel amacı idarenin iyileştirilmesi, en önemli özelliği ise bireysel hakları kamu ve özel bürokrasilerin aşırılıklarına karşı koruma yoluna sahip olmasıdır. Yine de ombudsman ile ilgili net bir tanım vermek güç olmaktadır çünkü her ülkenin kendine özgü bir yönetim sistemi olduğu için ombudsman tanımları da farklı olmaktadır.

Ombudsmanlık kurumunu ortaya çıkaran nedenler ise şunlardır (Arklan, 2006: 85-86);

- (1) Kişilerin bilgisizlik ve korku sebebiyle hukuki süreçleri başlatmaya çekinmeleri.
- (2) Ombudsmanlığın şeffaf bir kurum olması. Her türlü bilgiye erişim sağlayabilme özellikleri yönetsel işlemlerde “açıklık/şeffaflık (transparency)” ilkesinin yerleşmesine öncülük ettiklerini göstermektedir (Küçüközyiğit, 2006: 97).
- (3) Bağımsız bir kurum olarak kamu yönetimindeki yanlış uygulamalara kamuoyunun dikkatini çekebilme gücü olması.
- (4) Yolsuzlukların giderek artması ve kişilerin keyfi davranışlarla mücadele eden, tutarlı bir kuruma duyulan ihtiyacı.

Her ülkede ombudsmanlığın işleyişi farklı olmakla birlikte önemli bazı ortak özelliklerin de bulunması şarttır. Bu ombudsman sistemlerinin ortak özellikleri şunlardır (Tortop, 1998: 4);

- (1) Ombudsmanların yürütme karşısındaki bağımsız rolleri,
- (2) Şikâyetlerin kişiler tarafından yapılması,
- (3) Gelen şikâyetlerin adil şekilde değerlendirilmesi ve kötü yönetimin nedenlerine karşı alınan önlemler.

Bu özellikler her ombudsmanlık kurumunda olması gereken, kurumun düzgün işlemlerini sağlayan özelliklerdir. Bu özelliklerin yanında, Küçüközyiğit (2006: 98-99)’e göre ombudsmanın niteliğinin artması için bir takım özelliklerle çevrelenmiş olması gerekmektedir. Bu özellikler şunlardır;

- (1) Ombudsmanlık kurumunun anayasal statüde değerlendirilmiş olması bağımsız olması açısından önemlidir.
- (2) Ombudsman hangi kurum tarafından seçilirse seçilsin halkın desteğini almış olması önemlidir.

- (3) Ombudsman görevini sürdürürken her türlü siyasetten uzak kalmalıdır, tarafsızlığını koruyabilmelidir.
- (4) Aldığı kararlarda kamuoyunun güvenini kaybetmemek açısından tarafsız olmalıdır.
- (5) Ombudsmanlar kamu kurumları ile işbirliği içinde çalışmalıdırlar.
- (6) Ombudsman seçilecek kişi, işin ağırlığı da dikkate alınarak özenle seçilmelidir.
- (7) Ombudsmana ulaşmak ücretsiz ve kolay olmalıdır.
- (8) Ombudsmanın medya ile ilişkisinin aktif olması gerekmektedir.
- (9) Ombudsmanın niteliğinin yanında kendisine yardımcı olacak kurum çalışanları da yetkin olmalıdır.

Kişilerin idarenin karşısında korunmasını amaçlayan ombudsmanlık, idareye karşı bireylerin şikâyetini dinleyerek, idarenin eksik yanlarını ortaya çıkarmakta ve böylece elde ettiği sonuçları kamuoyunun bilgisine sunarak kamuoyunun dikkatini çekmektedir (Atay, 2014: 26). Bir ülkede ombudsmanlar “hak ve özgürlüklerin savunucusu” olarak görülüyorlarsa sadece “kötü yönetim” sonucu oluşan sorunlarla ilgilenmezler, bunun yanında mevcut yönetimi iyileştirme amacını da taşımaktadırlar. Bu durumda ombudsmanlar “tamamlayıcı misyon” görevi görmektedirler (Thery, 1998: 41).

Günümüzde giderek değişen siyasal, ekonomik, toplumsal etkilere bağlı olarak ombudsmanlık da çeşitlenmiştir. Bu çeşitlilik “Parlamento ombudsmanı, insan hakları ombudsmanı, çocuk hakları ombudsmanı, silahlı kuvvetler ombudsmanı, öğrenci ombudsmanı, basın ombudsmanı, yerel yönetimler ombudsmanı, sağlık ombudsmanı, adli hizmetler ombudsmanı, tüketici ombudsmanı, çocuk ombudsmanı, fırsat eşitliği ombudsmanı, cinsel yönlendirme temelli ayrımcılığa karşı ombudsman, etnik ayrımcılığa karşı ombudsman, bedensel engelliler ombudsmanı, üniversite ombudsmanı, bankacılık ombudsmanı, basın yakınmaları, ombudsmanı, haber ombudsmanları, internet ombudsmanı ve yargı ombudsmanı” şeklinde kendini göstermektedir (Gülener, 2013: 5-6). Bu ombudsmanlıkların içinde özellikle incelenecek olan çocuk ombudsmanlığıdır.

3. Türkiye’de Ombudsmanlık

Türkiye açısından ombudsmanlığın ilk gündeme gelmesi 1970’li yıllara denk gelmektedir. Yapılan ilk çalışma ise 1982 Anayasası hazırlanırken “Anayasa Önerisi” olarak verilmesi olmuştur fakat o dönemde üstünde çok durulmamıştır. “28.09.2006 tarih ve 5548 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu” ile ilk düzenleme yapılmıştır. Daha sonra ise açılan

dava sonucu bu kanunun yürürlüğü durdurulmuştur. Türkiye’de ombudsmanlık kurumu “6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu” ile düzenlenmiştir. 29 Mart 2013 tarihi itibarıyla kuruma şikâyetler iletmeye başlanmıştır (Çiçek & Çiçek, 2013: 40). Türkiye’de ombudsmanlık kurumunun yapısı 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu’nda belirtilmiştir.

6328 sayılı kanuna göre, Türkiye’de ombudsmanlık Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne bağlıdır, özel bütçelidir ve merkezi Ankara’da bulunmaktadır. Kurum, baş denetçilik ve genel sekreterlikten oluşmaktadır. Kurumda bir başdenetçi ve beş denetçi ile genel sekreter ve diğer personeller görev yapmaktadır (md. 4). Kurum görevlerini yerine getirirken yasama ve yargı yetkisinin kullanılmasına ilişkin kararları ve Türk Silahlı Kuvvetlerinin askeri nitelikteki faaliyetlerini kapsam dışında tutmaktadır. Kurumun yönetimi başdenetçidedir. Başdenetçi “kuruma gelen şikâyetleri incelemek, araştırmak ve idareye önerilerde bulunmakla, rapor hazırlamak ve bunu kamuoyuna duyurmakla, yokluğunda vekâlet edecek denetçiyi belirlemekle ve personeli atamakla” görevlendirilmiştir. Denetçiler ise başdenetçinin verdiği görevleri yapmakla yükümlüdür (md. 5-6-7).

Başdenetçi veya denetçi olabilmek için “Türk Vatandaşı olmak, başdenetçi için elli, denetçi için kırk yaşını doldurmuş olmak, tercihen hukuk, siyasal bilgiler, iktisadi ve idari bilimler, iktisat ve işletme fakülteleri olmak üzere dört yıllık eğitim veren fakülte mezunu olmak, en az 10 yıl tecrübe sahibi olmak, kamu haklarından yasaklı olmamak, belirli suçlardan mahkûm olmamak ve başvuru sırasında herhangi bir siyasi partiye üye olmamak” gerekmektedir (md. 10). Başdenetçi veya denetçilerden birinin görev süresi dolduğunda ya da herhangi bir sebeple sona erdiğinde bu durum on beş gün içinde kurum tarafından Başkanlığa bildirilmektedir. Süre içinde aday olmak isteyenler Başkanlığa başvuruda bulunmaktadır. Komisyon baş denetçi aday adaylarından 3 ismi Genel Kurula sunulmak üzere Başkanlığa bildirmektedir. Baş denetçi gizli oyla ve üye tamsayısının üçte iki çoğunluğu ile seçilmektedir. Denetçi seçiminde ise aday adayları arasından seçilecek denetçi sayısının üç katı kadar aday komisyona sunulmaktadır (md. 11).

Kuruma gerçek ve tüzel kişiler başvurabilmektedir. Başvurular Türkçe dilekçe ile ya da elektronik ortamda ya da diğer iletişim araçlarıyla yapılmaktadır. Kuruma başvuruda bulunabilmek için zorunlu idari yollarının tüketilmiş olması gerekmektedir. Başvurular ücretsiz olmaktadır (md. 17).

Araştırma ve inceleme başvuru üzerine en geç altı ay içinde sonuçlandırılmaktadır. Kurum sonuçları ve önerileri ilgili mercie bildirmektedir. Kurum, başvuran kişiye, başvuru yollarını, süresini ve başvurulacak makamı da göstermektedir. Eğer ilgili merci çözümü uygulanabilir bulmaz ise gerekçesini otuz gün içinde kuruma bildirmektedir (md. 20). Başvuru kurum tarafından reddedildiği, başvurunun kurum tarafından yerinde görüldüğü ve kurumun, inceleme ve araştırmasını, başvuru tarihinden itibaren altı ay içinde sonuçlandırmaması halinde durmuş olan dava açma süresi kaldığı yerden işlemeye devam etmektedir (md. 21).

Kurum her takvim yılı sonunda hazırlanan raporu komisyona sunmaktadır. Yıllık rapor ayrıca Resmi Gazetede yayımlanmak suretiyle kamuoyuna duyurulmaktadır. Faaliyetler hakkında açıklama yapma görevi başdenetçi ya da görevlendireceği denetçidedir (md. 22-23).

4. Çocuk Ombudsmanlığı

Çocuk ombudsmanlığının kurulma sebebi, on sekiz yaş altı çocukların hak ve menfaatlerinin güvence altına alınması ve Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi uyarınca ortaya konan ilkelerin gerçekleştirilmesidir (Avşar, 2012: 166). Çocuk Ombudsmanı, bir ülkedeki çocukların çıkarları için kamu tarafından atanan bir temsilcidir. Çocuklar için Ombudsman kavramı ilk olarak İskandinav ülkelerinde geliştirilmiştir. Save the Children İsveç, 1979'daki Uluslararası Çocuk Yılı ile bağlantılı olarak bu fikri aktif olarak desteklemiştir. Ombudsman olarak atanan ilk hükümet, Parlamento tarafından kabul edilen ulusal hukuka atıfta bulunarak 1981 yılında Norveç'te göreve başlamıştır (Miljeteig, 2006: 10).

İlk kez 1981 yılında Norveç'te kurulduktan sonra Çocuk Ombudsmanlığı sistemi diğer pek çok ülkede farklı isimler altında varlık kazanmıştır. “1987’de Kosta Rika’ da Çocuk Ombudsmanlığı, 1989’da Avustralya’da Federal Çocuk Ombudsmanı, 1989’da Yeni Zellanda’da Çocuk Komiserliği, 1991’de Belçika Fransız Toplumunda Çocuk Hakları Genel Delegesi, 1993’de İsveç Çocuk Ombudsmanlığı, 1994’de Danimarka’da Ulusal Çocuk Konseyi, 1995’de İzlanda Çocuk Ombudsmanı,1996’da İspanya’da Madrid Çocuk Ombudsmanlığı, 1997’de Belçika Flaman Toplumunda Çocuk Hakları Komiseri, 1999’da Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyetinde Makedonya Çocuk Ombudsmanı, 2000’de Fransa Çocuk Ombudsmanlığı” sistemleri kurulmuştur (UNICEF, 2001). Şu an birçok ülkede çocuk ombudsmanları faaliyet göstermektedir.

Çocuk ombudsmanlarının başlıca görevleri, çocukların güvenliğini temin etmek, onların toplum içinde söz sahibi olmalarını sağlamak ve daha iyi koşullarda yetişmeleri için denetimlerde bulunmaktır (Çocuk Hakları, 2019). Bunların yanında çocuk ombudsmanı, bağımsız olmalıdır. Kendi bütçesini yönetebilmeli ve çeşitli imkânlarla sahip olmalıdır. Çocuklarla rahat buluşabilmesi için erişilebilmesinin kolay olması gerekmektedir. Çocuk ombudsmanının bireysel bir gücü olmamalıdır (Yöret Vakfı, 2014).

Bir Çocuk Ombudsmanı, bir ülkede çocukların çıkarlarını temsil etmek ve haklarını ulusal düzeyde savunmak üzere alenen atanmaktadır. Etkin bir şekilde çalışabilmesi için, Ombudsmanın ulusal hukukta belirlenmiş bir yetkiye sahip olması ve bu yetkinin uygulanmasına yardımcı olacak bir kadroya sahip olması gerekmektedir. Ortak dilde, Çocuklar için Ombudsman terimi yalnızca bu sıfatla atanan kişiyi değil, aynı zamanda Ombudsman'ın ofisini de ifade etmektedir (Miljeteig, 2006: 2).

Çocuk ombudsmanlarının özel görevleri, çocuk ve çocuk hakları savunucusu olmak, bekçi (watchdog) gibi hareket etmek, kanunları ve kamu politikalarını etkilemek, çocukların durumu hakkında bilgi toplamak, çocuklar için diyalog partneri olmak, çocukların katılımını kolaylaştırmak, çocuk hakları ihlalleri ile ilgili şikâyetleri ele almaktır (Miljeteig, 2006: 29). Genel olarak, Çocuk Hakları Ombudsmanı, küçüklerin ihtiyaçlarını, haklarını ve çıkarlarını savunmakta, Çocuk Haklarına dair sözleşmeye uyulması için mücadele etmekte ve yayılmasını teşvik etmektedir. Ombudsman bir soruşturma yürütebilmektedir, eleştirel bir değerlendirme yapabilmektedir ve bir görüş yayınlayabilmektedir, ancak idari tedbiri, idari kararları değiştirme veya iptal etme hakkına sahip değildir. Ombudsman, çocukların doğrudan veya dolaylı olarak dâhil olduğu her türlü hukuk ve ceza davasında çocuk haklarını koruyarak yasal temsilcilerden, ebeveynlerden veya vasilerden ayrı olarak müdahale etmektedir (Lutfullayevna, 2016: 70).

Dünyada birçok ülke, politik ve yasal sistemleriyle uyumlu bir Çocuk Ombudsmanı ofisi organize etmek için çeşitli yollar seçmişlerdir. Ancak hepsinin belirli ortak özellikleri bulunmaktadır. Bunlar, “bağımsızlık, yetki ve yetkileri temizleme, gerekli kaynaklar, şeffaflık ve bilgiye erişim, hesap verebilirlik, çocuklar için erişilebilirlik, başkalarıyla işbirliği, çocuk hakları ihlallerine özel dikkat” konularıdır (Miljeteig, 2006: 2). Ombudsmanın misyonu dört aşamalıdır: (1) Çocuk Koruma Hizmetleri ile ilgili ilgili tüzük, kural ve politikaları izlemek ve bunlara uyulmasını sağlamak; (2) koruyucu bakım ve evlat edinme evlerine yerleştirilen çocukların yerleştirilmesi ve tedavisini izlemek; (3) yetki ve görevlerini, izlenen bölümlerin

müdüründen bağımsız olarak yerine getirmek; ve (4) Mevzuat ihtiyacı veya çocuk refahı kuralları ve politikalarındaki değişikliklerle ilgili tavsiyeler de dahil olmak üzere yıllık bir raporda valiye ve diğer yetkililere rapor vermek (Bearup ve Palusci, 1999: 450-451).

Bugüne kadar Çocuk ombudsmanı modeli şu modellere göre geliştirilmiştir (Lutfullayevna, 2016: 71):

(1) Yürütme Ombudsmanı. RF Başkanı tarafından atanan Rusya Federasyonu Başkanı Çocuk Hakları Komiseri.

(2) Bağımsız bir Ombudsman. Bu durumda, örnek İngiltere'deki Çocuk Hakları Komiseri'dir.

(3) Parlamento Ombudsmanı. Hükümetin yasama organındadır, Parlamento tarafından atanır (seçilir) ve hesap verebilir (veya onun tarafından kontrol edilir). Geniş yetkilere sahiptir ve Parlamento'dan bağımsızdır. Örneğin, Başkurdistan Cumhuriyeti (Rusya Federasyonu) Çocuk ombudsmanı.

5. Avrupa Çocuk Kamu Denetçiliği Ağı

Avrupa Çocuk Kamu Denetçileri Ağı (ENOC), 1997'de Norveç'in Trondheim kentinde, UNICEF ile birlikte 10 kurumdan oluşan ilk grubun bir araya geldiği bir toplantıda kurulmuştur (enoc.eu, 23.11.2020). Görevi, BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde yazıldığı gibi, çocukların haklarının tanıtımını ve korunmasını kolaylaştırmaktır. ENOC, bağımsız çocuk hakları kurumlarıyla (çocuk ombudsmanları, çocuk komisyoncuları veya ulusal insan hakları kurumlarında veya genel ombudsmanlık ofislerinde çocuk haklarına odaklanılan noktalarla) bilgi ve stratejiler oluşturmak ve bunları paylaşmak istemektedir. 2018 yılına gelindiğinde, Avrupa Konseyi içerisinde 34 ülkede, 23'ü AB üyesi olmak üzere 42 kurum yer almaktadır. ENOC, Paris'teki yıllık toplantısında Bağımsız Çocuk Hakları Kurumları Standartlarını kabul etmiştir. 2006 yılında Dublin'de düzenlenen özel bir üye toplantısında, üyelik için katı kriterler içeren (Fransızca olarak mevcut) tüzükleri kabul etmiştir. O zamandan beri tüzük iki kez, 2011'de Varşova'da ve 2012'de Lefkoşa'da olmak üzere revize edilmiştir (European Network of Ombudspersons for Children, 2019).

Kurumlar kendi gündemlerini belirleyip sürdürebilmeli ve kendi işlerini diğer bireylerden, organizasyonlardan, bölümlerden veya otoritelerden bağımsız olarak yürütebilmelidir. Kurumun işlevlerini yerine getirebilmesi için mali açıdan yeterli olması ve ofisin mümkün olduğunca finans kontrolünün siyasi kontrolden etkilenmemesi ve makul bir

süre için garanti altına alınması gerekmektedir. 2003 yılından beri her yıl farklı ülkelerde toplantı yapılmaktadır. (European Network of Ombudspersons For Children, 2019). Bu topluluğa Türkiye şartları sağlayamadığı için üye değildir.

Üyelik Bilgileri ve Kriterler

ENOC üyeliği kriterleri 1997 yılında kurulmasından bu yana gelişme göstermiştir. İki üyelik kategorisi belirlenmiştir: Tam ve Ortak. Tam üyelik için tüzüğün IV. Maddesinde belirtilen kriterleri karşılayan tüm bağımsız çocuk hakları kurumları başvurabilmektedirler. Tam üyelerin, ağır çalışma ve karar alma süreçlerine tam olarak katılma hakkı vardır. Tam üyeliğin kriterlerini karşılamayan bir kurum, aktif olarak bu kriterlere uymaya çalıştığını gösterirse, tam üyelik için düşünülebilmektedir. Ortak üyeler ENOC' nin çalışmalarına tam olarak katılabilirler, ancak büro üyesi olamazlar veya genel kurulda oy kullanamazlar (ENOC, 2013).

6. Norveç Çocuk Ombudsmanlığı

Norveç'te çocuk ombudsmanlığı adı "Barneombudet" olarak geçmektedir. Barneombudet'i kuran yasa, barneombud'a "çocukların çıkarlarını kamu ve özel otoriteler karşısında desteklemek ve çocukların büyüdüğü koşulların gelişimini takip etmek için" geniş bir takdir yetkisi sağlamaktadır (Melton, 1991: 203).

Norveç'te çocuk ombudsmanlığı 1981 yılında Barneombud Yasası ile yürürlüğe girmiştir. Yasa 7 maddeden oluşmaktadır. İlk olarak yasanın amacının çocukların toplumdaki çıkarlarının tanıtımına katkıda bulunmak olduğu belirtilmiştir.

Yasanın II. Maddesinde ombudsmanın atanmasından bahsedilmektedir. Bu maddeye göre, Çocuk Ombudsmanı, Kral tarafından, yeniden atanma hakkı olmaksızın altı yıllık bir süre için bir kabinede bir dönem için atanmaktadır.

III. maddede ise ombudsmanın görevleri yer almaktadır. Bu görevler şu şekilde listelenmiştir:

a) Kendi inisiyatifiyle veya bir danışma organı olarak, her alanda planlama ve değerlendirmeye bağlantılı olarak çocukların menfaatlerini korumak,

b) Norveç hukukunun ve idari uygulamaların, Norveç'in BM Çocuk Hakları Sözleşmesi kapsamındaki yükümlülüklerine uyup uymadığı dâhil olmak üzere, çocukların çıkarlarının korunmasına yönelik mevzuata uyulmasını sağlamak.

c) Çocukların yasal güvenliğini güçlendirebilecek önlemler önermek,

d) Çocuklar ve toplum arasındaki çatışmaları çözebilecek veya önleyebilecek önlem önerilerini teşvik etmek,

e) Kamu ve özel sektöre çocuk hakları ve ihtiyaç duydukları tedbirler konusunda yeterli bilgi verilmesini sağlamak.

IV. madde kuruma erişimi açıklamaktadır. Ombudsman, çocuklar için tüm kamu ve özel kurumlara ücretsiz erişime sahip olmaktadır. Kamu makamları ve çocuklar için kamu ve özel kurumlar, gizlilik görevini engellemeden, Ombudsmana bu yasa uyarınca Ombudsman görevlerini yerine getirmek için gereken bilgileri verecektir.

VI. maddede, kralın, Ombudsman organizasyonu ve idari prosedürler için genel talimatlar vermesinden bahsetmektedir. Gerisi için, görevlerini özerk ve bağımsız olarak yerine getirmektedir.

Barneombudet hızla Norveç'te yerleşik bir kurum haline gelmiştir. Barneombudet'in başarısının güçlü kanıtı, Kasım 1989'da Norveç nüfusunun temsili bir örneğinin UNICEF tarafından yaptırılan anketinden gelmektedir. Çocukların çıkarlarını korumaktan sorumlu ulusal bir kurumu belirtmeleri istendiğinde,% 63'ü Barneombudet'ten cevabını vermiştir (kelimenin yanlış biçimleri dahil edilmişse% 71), herhangi bir bilgi istemi verilmemiş olmasına rağmen (cevap serbest hatırlama idi), bölgeler arasında çok az farklılaşma ile ülke (% 59 ila % 67; kelimenin yanlış biçimleri dahil edilirse % 70 ila % 76). (Melton, 1991: 235). Bu anket sonuçları Norveç'te çocuk ombudsmanlığının bilinirliğini göstermiştir.

Kurumun kapsayıcı görevi, kamu ve özel otoriteler karşısında çocukların çıkarlarını desteklemek ve çocukların büyüdüğü koşulların gelişimini takip etmektir. Bu görev, yetkililerin çocuk haklarına ilişkin mevzuata uymalarını sağlamayı, yasa altında çocukların güvenliğini güçlendirebilecek önlemler önermeyi ve çocuklar ile toplum arasındaki çatışmaları çözebilecek veya önleyebilecek önlemler için önerilerde bulunmayı ve aynı zamanda çocukların dinlenmesini ve yetkililerin karar verirken görüşlerinin dikkate alınmasını sağlama görevini de içerir. Böylece, Ombudsman tarafından çocukların görüşlerini

almak ve onları toplumdaki hakları için bir bekçi olarak görevinin yerine getirilmesinde kullanmak için bir danışma kanalı olarak uzman toplantıları ve grupları oluşturulmuştur (Musunguzi ve Ellingsen, 2017: 6).

Çocuk ombudsmanlığı 2019 raporuna göre, 2019 yılında Çocuk Ombudsmanı 3.985 soruşturma almıştır ve ombudsman çocuk hakları ve temyiz olanakları konusunda rehberlik etmiştir. 2019'daki projeye bağlantılı olarak Çocuk Ombudsmanı, çocuk esirgeme kurumlarındaki çocuklarla ilgili 77 davaya ve çocukların suçlandığı 48 ceza davasına erişim talep etmiştir (Årsrapport Og Årsrekneskap, 2019: 6).

Barneombodet 2019'da çocuk esirgeme kurumlarında çocuklar üzerine bir proje tamamlamıştır. Ayrıca, çocuklarda ruh sağlığı üzerine ve çocuklar ve gençler için daha güvenli dijital günlük yaşam projesi başlatılmıştır. 2019'da ombudsmana gelen soruların çoğu okul, aile ve mahkemelerle ilgili olmuştur. Çocuk ombudsmanı, gençlik konseylerinin kanunla korunmasını sağlamıştır, iletişime geçen birçok ebeveyn ve çocuğa rehberlik etmiştir ve psikososyal okul ortamı ve özel eğitim hakkında birkaç konferans vermiştir (Årsrapport Og Årsrekneskap, 2019: 11).

7. Türkiye’de Çocuk Ombudsmanlığı

Türkiye İstatistik verilerine göre Türkiye’de 2018 yılı itibariyle 0-14 yaş arası toplam 19,184.329 çocuk ve bebek yaşamaktadır. Bu da toplam nüfusun %24’üne karşılık gelmektedir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2019). Ayrıca göç idaresi genel müdürlüğü verilerine göre ülkemizde geçici koruma kapsamında bulunan toplam Suriyeli sayısı 3.642.738’dir. Bunların 1.663,635 tanesi 18 yaş altı çocuk ve bebeklerden oluşmaktadır (Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyet Dağılımı, 2019).

Ülkemizde diğer ülkelere nazaran çocuk sayısının fazlalığının yanında ayrıca göç ile çok sayıda çocuğun da ülkemize yerleşmesi ile çocuk ombudsmanlığının varlığı daha da önem kazanmaktadır. Unicef 2017 raporuna göre, Türkiye’de gelirleri ortalamasının %60’ından daha düşük olan ailede yaşayan 0-17 yaş arası çocukların yüzdesi %31,8’dir. Ortalamasının %21 olduğu düşünüldüğünde %31,8 yüksek bir ortalama. Türkiye’de 15 yaş altı açlık tehdidi ile yaşayan çocukların oranı %33,4’tür. Türkiye’de her 1000 bebekten 28 gün içinde ölen bebek sayısı ortalama 7,3’tür. Ülkemizde 15-19 yaş arası her 1000 kız çocuğundan doğum yapan çocuk sayısı 26,8’dir. Türkiye’de 15-19 yaş arası istihdamda, eğitim ve öğretimde bulunmayan gençlerin yüzdesi 21’dir (United Nations Children’s Fund (UNICEF),

2017). Çocuklarla ilgili bu genel oranlara bakıldığında durumun çok iç açıcı olmadığı görülmektedir. Öncelikle çocuk sayısı çok fazladır ve göçler bu sayı daha da artmıştır. Verilen yüzdeler, ülkemizde korunmaya muhtaç çok sayıda çocuk bulunduğunu göstermektedir. Açlık tehdidi altında yaşayan, erken yaşta doğum yapmak zorunda kalan, okula gidemeyen, çalışmak zorunda kalan çocuk sayısının fazlalığı çocuk ombudsmanlığının aslında ne kadar etkin işleyebilecek bir kurum olduğunu göstermektedir.

Ülkemizde ombudsmanlık kurumunun kurulmasına zaten başlı başına çok geç kalındığı için doğal olarak çocuk ombudsmanlığı da geç kalınmış bir kurum olmuştur. 2008 yılında mecliste kurulan çocuk izleme komitesi çocuk ombudsmanlığı yolunda atılan ilk adım sayılabilmektedir. Bu komite 8 siyasi parti temsilcisinden oluşmaktadır. Şu an uygulanmakta olan çocuk ombudsmanlığının bir benzeri olarak, komite bünyesinde yer alan internet sitesi ile çocukların TBMM'ye doğrudan ulaşımı sağlanmıştır (TBMM, 2020).

Çocuk ombudsmanı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununda 'kamu denetçisi' olarak yer almaktadır. Kurum, idarenin işleyişi ile ilgili şikâyet üzerine, idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarını; insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden incelemek, araştırmak ve idareye önerilerde bulunmakla görevlidir.

Türkiye'de 29.06.2012 tarihinde kabul edilip 28338 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 6328 sayılı kanun ile yasal süreci tamamlanan ombudsmanlık sonrasında çocukların şikâyetlerini iletebilmeleri, görüşlerini özgürce ifade edebilmeleri amacıyla 22 Nisan 2014 tarihinde çocuklara yönelik internet sayfası - www.kdkcocuk.gov.tr açılmıştır. Böylelikle çocuklar şikâyetlerini kuruma iletme şansına sahip olmuş olsalar bile bu düzenlemeyi ombudsmanlık olarak görmek mümkün değildir. Çocuk ombudsmanlığı, dilek ve şikâyetleri almanın ötesinde, "çocuk haklarını uygulamaya geçirmeyi amaçlayan, çocuk hak ihlallerini bulup saptayan ve bu durumlarda bizzat çocuğun tarafında yer alan, çocukları ilgilendiren politika yapım sürecinde çocukların yararı için danışmanlık yapan, çocukların durumu hakkında araştırma, inceleme yapan, veri sağlayan ve raporlar yayınlayan bu yönü ile de bir kamuoyu baskısı oluşturan" kurumlardır (Işıkçı, 2016: 127-128). Ombudsmanlığa 2013 yılından itibaren toplam 59,567 başvuru yapılmıştır. Bu başvurular 2016 yılında 5519, 2017 yılında 17.131, 2018 yılında ise 17,585 tanedir. Çocuk hakları ile yapılan başvuru sayısı 2017'de çok düşüktür. Bu sayı 2018'de artış göstermiştir. 2017 yılında 245, 2018 yılında 786 şikâyet yapılmıştır. (Kamu Denetçiliği Kurumu, 2019).

Baş denetçi Genel Kurul tarafından seçilirken çocuk ombudsmanı komisyon tarafından seçilmektedir. Ülkemizde çocuk ombudsmanları resen değil şikâyet üzerine harekete geçmektedir. Kurum, kurulduğundan itibaren UNICEF ile ortak çalışma içinde olmuştur. Çocuklar her konu ile ilgili başvuruda bulunabilmektedirler fakat çocukların kaldığı bakım kurumları ve belediyeler ile ilgilidir. Başvuru yapılırken kimlik numarası ve isim vermek gereklidir. Çocuklar için yapılan başvurularda menfaat ihlali aranmamaktadır. Çocuklarla ilgili başvuruları herkes yapabilmektedir (Yüksek Öğretimde Rehberliği Tanıtma ve Rehber Yetiştirme Vakfı, 2015). Eğer şikâyet çocuklarla ilgili ise yerinde araştırma yapılabilmektedir. Şikâyetçi şikâyetinden vazgeçse dahi kurum incelemesine devam edebilmektedir.

Türkiye’de ayrı bir çocuk ombudsmanlığı kurumu bulunmadığı için çocukların yaptığı şikâyetler ombudsmanlık kurumu içinde incelenmiştir. Ombudsmanlık 2019 yılı raporuna göre, on sekiz yaş altı başvuru sayısı 470’dir. Bu toplam başvuru sayısının %2,24’üne karşılık gelmektedir. Bu başvuruların 266’sı erkek, 204 tanesi ise kız çocuklar tarafından yapılmıştır. Çocuk hakları ile ilgili yapılan toplam başvuru sayısı 459’dur. Bu da toplam başvuru sayısının %2,19’una denk gelmektedir (Kamu Denetçiliği Kurumu, 2020: 91).

Çocuk ombudsmanlığı görevini Celile Özlem Tunçak yürütmektedir. Celile Özlem Tunçak sadece çocuk ombudsmanlığı görevini yürütmemekte bunun yanında insan hakları, kadın, sosyal güvenlik konuları ile de ilgilenmektedir. Buradan ülkemizde sadece çocuklarla ilgilenen, çocukların şikâyetlerini dinleyen bir ombudsmanlık olmadığı anlaşılmaktadır. Bu sebeple bu ombudsmana gelen şikâyet sayısı sadece çocuklar ile ilgili şikâyetler değildir. 2019 yılında toplam 3773 adet şikâyet gelmiştir. Çocuk hakları başlığı altında gelen şikâyetlerin 423’ü çocuk haklarına ilişkin diğer konular, 18’i çocuk ihmali ve istismarcılığı, 13’ü korunmaya, bakıma ve yardıma muhtaç çocuklar, 3’ü çocuklara yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetleri, 2’si çocuklara karşı nefret söylemleridir (Kamu Denetçiliği Kurumu, 2020: 107).

Ombudsmanlığın 2019 yılı raporunda çocuklarla ilgili yapılan bazı başvurularda ve bu başvurular sonucunda alınan kararlara değinilmiştir. Hiçbir okula yerleşemediğini belirten bir çocuk ile görüşme sağlanmış ve bu görüşme sonucunda maddi durumunun yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Çocuk bir okula yerleştirilerek rehber öğretmenden takibinin yapılması istenmiş, okul servislerinde ücretsiz faydalanması sağlanmış ve eğitim hakkı güvence altına alınmıştır. Bir diğer şikâyette ise başvuru yapan çocuk, çevrede bulunan fabrikanın havayı

kirletmesini şikayet etmiştir. Bununla ilgili alınan kararda bahse konu olan fabrikanın sık sık denetleneceği belirtilmiştir (Kamu Denetçiliği Kurumu,2020: 275-276).

8. Sonuç

Buraya kadar yapılan açıklamalar, Türkiye’de özel bir Çocuk Ombudsmanlığı Kurumu’nun kurulmasının ne derece önem arz ettiğini göstermektedir. Ülkede çok fazla olan çocuk nüfusunun yanı sıra son yıllarda göçlerle gelen çocukların sayıca artması da çocuklar ile özel olarak ilgilenilmesi gerekliliğini gözler önüne sermektedir. Diğer taraftan bakıldığında çocukların zaten kendileri hakkında verilen kararlara katılamamaları, sorunlarını dile getirememeleri, her açıdan güçsüz olmaları sebebiyle de kendileriyle özel ilgilenebilen bir kurumun varlığı şart olmaktadır. Çocukların kimseye bağlı kalmadan, kendi başlarına hareket edebilmelerini, çocukları denetim sürecine dahil ederek politika yapım sürecinde rol almalarını sağlayan bir sistem olan ‘çocuk ombudsmanlığı’ kurumu kurulması gerekli olmaktadır.

Ülkemizde ombudsmanlık kavramı bile çok yeni iken tabii ki çocuk ombudsmanlığı kurumunda da bir takım eksikler olması muhtemeldir. İlk olarak çocuk ombudsmanına yapılan şikâyetler internet üzerinden yapılmaktadır fakat ülkemizde ücra yerlerde yaşayan internete ulaşma imkanı olmayan çocukların olduğu da unutulmamalıdır. Bu sorun ile ilgili farklı bir sistem uygulanabilir. Bunun yanında çeşitli kurumlarda kalmak zorunda kalan çocuklar ile cezaevlerinde yaşamlarını devam ettirmek zorunda kalan çocukların da şikâyetlerini nasıl yapacakları konusu da önemlidir. Bu çocukların özellikle kurum çalışanlarına yönelik şikâyetlerini dile getirmeleri çocuklar yönünden güç olabilmektedir. Şikâyetlerinin geri dönüşünün nasıl olacağı ile ilgili endişe ve korku içinde olacak olan çocuklar, sorunla karşılaştıkları takdirde şikâyet başvurusunda bulunmayı tercih etmeyeceklerdir.

İnternet sitesinden başvuru esnasında kimlik numarasının istenmesi de diğer bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuklar kimlik numaralarından kendi kimliklerinin açığa çıkma endişesi içinde oldukları için kimlik numaralarını ibraz etmek istememektedirler. Sonuç olarak başvuru yapmaktan kaçınıyor olabilmektedirler.

Daha fazla çocuğa ulaşabilmek adına medyanın gücü etkin olarak kullanılmalıdır. Medyanın kullanımının yanında okullarda da belirli aralıklarla bilgilendirmeler yapılmalıdır.

Özellikle bu aşamada olmak üzere her aşamada kurum diğer kamu kurumları, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları ile sürekli bir birliktelik ve dayanışma içinde olmalıdır.

Bunların dışında ayrıca göç ile ülkemize gelen, Türkçeyi konuşamayan çocukların da rahat başvuru yapabilmeleri için yeni bir düzenleme yapılması ya da şubeleşme ile bu çocuklara ulaşılması gerekmektedir. Bu çocuklar dil sorunu sebebi ile kendilerini rahatça ifade edemedikleri için ve dışarda çalışmaya mecbur bırakıldıkları için her türlü istismara son derece açık olmaktadır. Bu çocukların internet sitesine girerek şikâyet başvurusunda bulunmaları da güç görünmektedir. Bu sebeple bu çocuklar için de şikâyetlerini rahatça dile getirmeleri adına farklı bir sistem geliştirilmelidir.

Tablo 1
Norveç ve Türkiye Çocuk Ombudsmanlarının Karşılaştırılması

	NORVEÇ	TÜRKİYE
Kuruluş Yılı	1981	2014
Atanma	Bakanlar Kurulu	TBMM Komisyonu
Görev Süresi	6 yıl	4 yıl
Ayrı Mevzuat	Var	Yok
Ombudsmanın Erişimi	Ücretsiz	Ücretsiz
Bağımsızlık	Bağımsız	Bağımsız
Vakaların Ele Alınma Şekli	Kendiliğinden veya talep üzerine	Talep üzerine

Kaynak: Tablo yazar tarafından oluşturulmuştur

Türkiye çocuk ombudsmanlığının, Norveç çocuk ombudsmanlığı ile karşılaştırılması sonucu eksikliklerin ne olduğu daha belirgin olmaktadır. Bu tabloda da görüldüğü gibi Norveç'te çocuk ombudsmanlığı için ayrı bir mevzuat olmasına rağmen ülkemizde çocuk ombudsmanlığı, 6328 sayılı yasa içinde değerlendirilmektedir. Burada da sadece denetçilerin görevi adı altında II. bölüm VII. maddede çocuk haklarından bahsedilmektedir. Fakat açık olarak çocuk haklarını geliştirmek ile ilgili bir madde bulunmamaktadır. Çocuk ombudsmanı baş ombudsmana bağlı olduğu için genel mevzuata bağımlıdır. Çocuk ombudsmanlığı ile ilgili ayrı bir mevzuat oluşturulması bu kurumun işlevselliğini arttıracaktır.

Bir diğer kritere göre ise kurumlar, alanında çalışan kişilerden oluşmalıdır. Çocuk ombudsmanının sitede yer alan özgeçmişine bakıldığında daha önce çocuklarla çalışmasının olduğu görülmemektedir fakat büyük ihtimalle çocuklarla ilgili sorunlara daha duyarlı olabileceği düşünülerek çocuk ombudsmanı “kadın” olarak seçilmiştir.

ENOC kriterleri için de çok fazla eksiğimiz bulunmaktadır. Bir kriter ise ombudsmannın atanması ve görevden alınmasının mevzuatta belirtilmiş olması ilgili olmaktadır. Bu kriter de daha önce değinilen hususlar dahilinde sağlanmaktadır. Ombudsmannın hangi şartlar içinde atanacağı ve görevden alınacağı mevzuatta belirtilmiştir fakat değinildiği gibi bu mevzuat çocuk ombudsmanına özel hazırlanan bir mevzuat değildir.

Ombudsmanlık kurumunun bağımsız olarak işleyebilmesi için en önemli husus yeterli kaynağa sahip olması olmaktadır. Kurumun bağımsızlığını zor durumda bırakacak finansal denetime tabi olmaması yerinde bir karar olmaktadır.

Sonuç olarak Türkiye çocuk ombudsmanlığının Avrupa Çocuk Kamu Denetçiliği Ağı (ENOC)' na tam üye olabilmesi için sayılan bu kriterleri taşıması gerekmektedir. Son zamanlarda ülkemizde çocuklara yönelik yaşanan elim olaylar, çocuk ombudsmanlığı kurumunun gücünün artırılmasının gerekliliğini göstermektedir. Norveç çocuk ombudsmanlığı ile karşılaştırıldığında eksikliklerin olduğu görülmektedir. İlk olarak çocuk ombudsmanlığı ile ilgili ayrı bir mevzuat oluşturulmalı ve bu ombudsmanlığın halk arasında bilinirliği artırılarak kurum daha işlevsel hale getirilmelidir. Çünkü bu haliyle tam anlamı ile bir denetim yapıldığı söylenememektedir. Ayrıca, ombudsmana yapılan başvuruların niteliğine ve bu başvuruların sonucunda getirilen çözümlere bakıldığında, Norveç çocuk ombudsmanının bu şikayetler karşısında kanun çıkartabilecek gücü ve etkinliği olduğu görülmektedir. Ülkemizde alınan kararlar ise daha çok tavsiye niteliğinde olmaktadır.

KAYNAKÇA

- Arklan, Ü. (2006). Bir kamu denetim sistemi olarak ombudsman ve Türkiye'de uygulanabilirliği. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 4 (3), 82-100.
- Årsrapport Og Årsrekneskap. (2019). Barneombudet, 24 Kasım 2020, <https://www.barneombudet.no/uploads/documents/Publikasjoner/Arsrapporter-og-tildelingsbrev/Arsrapport-2019.pdf>.
- Atay, C. (1999). *Devlet yönetimi ve denetimi*. Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Atay, E. (2014). Hukuk devleti ilkesi ışığında idarenin denetimi ve kamu denetçiliği kurumu. *Ombudsman Akademik Dergisi*, 1, 1-30.
- Avşar, Z. (2012). *Ombudsman- iyi yönetilen Türkiye için kamu hakemi*. Hayat Yayın Grubu.
- Bearup, R.S., & Palusci, V.J. (1999). Improving child welfare through a children's ombudsman. *Pergamon*, 23 (5), 449-457.
- Çiçek, H. G. & Çiçek, S. (2013). Ombudsmanlık (Kamu Denetçiliği) Kurumu. *Isparta Barosu Bülteni*, 3 (9), 38-40.
- Wikizero: Free Encyclopedia. (2019). Çocuk Hakları, 23 Şubat 2019, https://www.wikizero.com/tr/Çocuk_hakları.
- Diaw, C. M. (2019). The ombudsman story: a case study in public oversight, natural justice and state information. 15 Şubat 2019, https://www.researchgate.net/publication/312383206_Ombudsmen_People's_Defenders_And_Mediators_Independence_And_Administrative_Justice_In_State_Transformation.
- Enoc (2006). Enoc's standards for independent" 25 Şubat 2019, <http://enoc.eu/Wp-Content/Uploads/2015/01/Enoc-Standards-As-Approved-Paris-01.Pdf>.
- Enoc. (2020). Organization of Enoc. 23 Kasım 2020, https://enoc.eu/?page_id=8.
- Enoc (2013). European network of ombudspersons for children. 21 Şubat 2019, http://enoc.eu/?Page_Id=8.
- Erhüman, T. (2000). Türkiye için nasıl bir ombudsman formülü. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi*, 49 (1), 155-180.
- Enoc (2019). European network of ombudspersons for children, 10 Mart 2019, <http://enoc.eu>.
- Fendoğlu, H. T. (2010). Kamu Denetçiliği (Ombudsmanship). *Stratejik Düşünce Enstitüsü Dergisi*, (12), 1-20.
- İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2019). Geçici koruma kapsamında bulunan Suriyelilerin yaş ve cinsiyet dağılımı. 12 Mart 2019, http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713.

- Gülener, S. (2013). Ombudsman-yargı ilişkileri ve yargı ombudsmanlığı sistemi: karşılaştırmalı bir inceleme. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 8 (1), 1-27.
- Işıkçı, Y. M. (2016). Türkiye'de çocuk refahı için çocuk ombudsmanlığı önerisi. *Journal of Emerging Economies and Policy*, (1), 125-135.
- Kamu Denetçiliği Kurumu (2019). 2018 Yıllık Raporu, Ankara.
- Kamu Denetçiliği Kurumu (2020). 2019 Yıllık Raporu, Ankara.
- Küçüközyiğit, H. G. (2006). Ombudsmanlık kurumu-hukuksal ve siyasal bir inceleme. *Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi*, 2 (5), 90-111.
- Lutfullayevna, M. F. (2016). Institute of children's ombudsman as a mechanism of protection of juveniles' rights. *International Journal of Law*, 5 (2), 70-73.
- Melton, G.B. (1991). Lessons from Norway: The children's ombudsman as a voice for children. *Case Western Reserve Journal of International Law*, 23 (2), 197-254.
- Miljeteig, P. (2006). *Children's ombudsman*. Independent Consultant.
- Musinguzi, P., & Ellingsen, I.T. (2017). The Norwegian ombudsman for children on child participation: perceptions, impacts and dilemmas. *Journal of Comparative Social Work*, 2, 1-23.
- Thery, J. F. (1998). Bağımsız idari otoritelerin yargısal denetimi. İçinde İ. Kabaoğlu (Ed.), *Bağımsız idari otoriteler*, Alkım Yayınları.
- Tortop, N. (1998). Ombudsman sistemi ve çeşitli ülkelerde uygulanması, *Amme İdaresi Dergisi*, 31 (1), 3-11.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi (2020). TBMM çocuk hakları izleme komitesi kuruldu. 24 Kasım 2020. https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/haber_portal.aciklama?p1=72943.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2019). Yıllara, yaş grubu ve cinsiyete göre nüfus. 10 Mart 2019. <http://tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>.
- United Nations Children's Fund (UNICEF). (2017). *Building the future: children and the sustainable development goals in rich countries*. Innocenti Report, Florence.
- Uyanık, S. (1994). İngiliz yerel yönetimlerinde ombudsman denetimi. *Türk İdare Dergisi*, 403 (66), 205-209.
- Yöret Vakfı. (2014). *Çocuk Haklarının Hayata Geçirilmesinde Çocuk Ombudsmanlığı Sempozyumu*. İstanbul.
- Yüksek Öğretimde Rehberliği Tanıtma ve Rehber Yetiştirme Vakfı (2015). Çocuk ombudsmanlığı yuvarlak masa toplantısı raporu, 10 Mart 2019, http://selinberghan.com/wp-content/uploads/2018/05/%C3%87ocuk_ombudsmanligi_toplanti.pdf.